

بر نسخہ سی بر غروشدہ ر .

بر نسخہ سی بر غروشدہ ر .

مجموعہ تصانیف

استانیول ایچون آہونہ بانلاز . خارج ایچون بر سنہک
آہونہ بدل — پوستہ اجریلہ برابر — یاریم عثمانی
لیراسدر .

مرکزی ابوالسعود چادہ سندہ ۱۸ نومرولو دکادر .
کوندریلہ جک اوراق مع نامند اورایہ کوندریلیدر .
پوستہ اجری ویرلامش مکاتب قبول اولناز .

فی ۲۳ ربیع الال سنہ ۱۳۰۵ (معارف نظارتک رخصتیلہ ہفتہدہ بر دفعہ نشر اولنور) فی ۲۵ تشرین ثانی سنہ ۱۳۰۳

مکتب حقوق درسلیک خلاصہ سی :

(بہتر — بالاتر) کی (تر) الحاقیلہ باییلان فارسی صفات
تفضیلہ دخی عربی صفات تفضیلہ کیدر .

— ۲۲ —

دھا

اولاری لسانفزدہ (دھا) لفظی یوق امیش . آکا بدل
(دخی) قوللا نیلیرمش :

(ای غمہ امید کورنیزمیں دخی)
« ندیم »

سکرہ لری آریجہ بر ادات اولہرق قوللانلمہ باشلامشدر .
وقیلہ (دھا) نک خدمتی (دخی) ایفا ایدرمش . شمدی اسہ
وظیفہ لری آرمشدر . (دخی) موقعندہ (دھا) دینیلہ مدیکی کی
(دھا) موقعندہ (دخی) دینیلہ میور .

السنہدہ مرور زمان ایلہ آز چوق تغیر وقوعہ کلک طبیعی
اولدینگی بو حال دخی اثبات ایدر .

(دھا) درت وجہ ایلہ استعمال اولنور :

۱ — ادات تفضیل اولور . بو حالہ ، مقایسہ ایدیلان
شیلردن برینک دیکرینہ مرجع اولدینگی کوسترمک اوزرہ
صفتلرہ داخل اولور :

« دھا کوزل — دھا رنگین — دھا لطیف . »

تذیہ

(اعلم — الیق — اکمل — الزم) کی لسانفزدہ مستعمل اولان
صفات تفضیلہ نک اولانلہ (دھا) کتیریلہ من . چونکہ (اعلم)
دھا عالم ، (الیق) دھا لایق ، (اکمل) دھا کامل ، (الزم) دھا
لازم دیکدر .

ذاتاً (دھا) معناسی متضمن اولان برصفتہ بو اداتی ادخال
— حاصل تحصیل قیلیدن اولہ جفندن — عبثہ اشتغالدر . یا
(دھا عالم — دھا لایق — دھا کامل — دھا لازم) دینلملی
ویا سادہ جہ (اعلم — الیق — اکمل — الزم) قوللا نملیدر .
بورادہ شایان دقت بر جہت واردر . اودہ ہی (افعل)
وزندہ اولان صفات معنای تفضیلہ دلالت اتمامکدہ اولمیدر .
مثلاً قارہ یاغیر آدمہ اطلاق اولان (اسمر) لفظی صفت ایسہدہ
صفات تفضیلہدن اولمیدغندن نہ زمان اولسہ اولنہ (دھا)
کتیریلہ بیلیر . ایکی سپہچرہ آدمدن برینک سمرتی دیکرینہ
غالب اولدینگی کوسترمک ایچون (دھا اسمر) دینیلیر .

۲ — ادات توقیت اولور . بو حالہدہ جملہ لردہ بولسہرق
— برینہ کورہ — (ہنوز — حالا — الآن) تعبیرلرینہ معادل
طوتیلہ بیلیر :

« دھا کلدی — دھا بلمامش — وقت بولہ ماش ، دھا دوشونہ چک — دھا
آکلا بیور — مناسب واسطہ بولہ بیور ، دھا کوندرمہ چک — دھا بازمدی ؟ — دھا
اوقوموری ؟ — دھا آکلامہ جقمی ؟ — دھا سولہ پوری ؟ — دھا دیکلیمہ ؟ »

« بر عاقل دھا شبابندن اختیارلار ، چونکہ ایشسر یکن زمانک دیقہ سی
ساعتدن اوزوندہ . »
« کال یک »

ادات توقیت اولان (دھا) نک بعض جمل قلمبہدہ بولنسی
فعل ایلہ پیلرندہ فاصلہ بولغسنہ متوققدر . از جملہ عبارہدہ
ماضی شہودیشک ویا ماضی نقلینک مثنی بولندینی حالہ —
ادات توقیت اولقی اوزرہ — کتیریلہ چک (دھا) نک فعلہ اتصالی
ممتددر . مثلاً « ہنوز کلدی . » مآئی افادہ ایچون « دھا
کلدی . » — « ہنوز کیتمش . » دیہ چک یردہ « دھا کیتمش . »
دینیلہ من ، فقط « دھا شمدی کلدی . » — « دھا شمدی
کیتمش . » دینیلہ بیلیر . چونکہ بولنردہ (دھا) ایلہ (کلدی —
کیتمش) فعللرینک ینیتی بر گلہ فصل اتمامکدہ ر .

ادات توقیت اولان (دھا) نک (ہنوز — حالا — الآن)
تعبیرلرینہ معادل طوتیلہ بیلمسی — برینہ کورہ — قیدیہ
تقید ایدیورز . آنک ہی یردہ تعبیرات مذکورہ ایلہ تفسیر
اولمہ جہتی بوندن آکلا شیلہ بیلیر . مثلاً « دھا شمدی کلدی . »
دہکی (دھا) یہ بدل (ہنوز) کتیریلہ رک « ہنوز شمدی کلدی . »
دینیلہ چک اولسہ (ہنوز) ایلہ (شمدی) دن بری لزومسز
کورینور . حال بوکہ موقعندہ ایراد ایدیلہ چک « دھا شمدی
کلدی . » جملہ سندہ بولنردن هیچ بری زائد عد اولنہماز .

«شمعی کلدی». دیک ایلہ «دها شمعی کلدی». دیک بیننده فرق واردر. مثلاً «نه وقت کلدی؟» سؤالہ «شمعی کلدی». جوانی ویریلہ بیایر، فقط «کلش ده کتابلری نیچون تنظیم ایماش؟» سؤالہ جواباً «دها شمعی کلدی». دیک ساده جه «شمعی کلدی». دیکن البته ابلاغ دوشر. بناء علیه بوراده (دها) نک زائد دکل، لازم اولدینی ثنین ایدر.

بوریلہ یرلرده (دها) نک افاده ایشدیک معنایه (توقیت تا کیدی) تعبیر ایدنک مناسبر.

۳ — ادات استزاده اولور:

«دها واری؟» — دهاسترز — دهاکتیرز — دهانه ایسترسز؟ — دهانصل یازیلر؟ — دهانه یایلم؟

مثالردن آکلاشیلہ جی اوزره (دها) نک ادات استزاده اولمسی طب وتمدی مواضعنه مخصوصدر.

۴ — ادات تزید اولور:

«دها وار — بوکونک بو قسدر یازدق، دها یازدهجز — اوج، بش دها، سکز.»

(دها) نک عبارده قدیم وتأخیریلہ معنی دکیشیلہ جکندن افاده ایدیلہ جک معنایه کوره زرده ایراد ایدلمسی لازم کله جکته دقت اولغیلدر. مثلاً «دها آتی آی وار.» ترکیبده (دها) ادات توقیت اولدینی حالده «آتی آی دها وار.» عبارسنده ادات تزیددر.

مصرای قیلندن اولان سوزلر شمعیکی شیویه مغایردر. ایضاجدن مستغنی اولدینی اوزره سوزمن (بردها) تعبیرینه متعلق دکلدر. او، موافق شیویه در.

بعضاً (هم) فارسیده (تاش)، لسافزده (دش) صورتده اواخر اسمایه کتیریلان ادات اشتراک بدل عربی، فارسی اسمک اوانگه کتیریلر. بو حالده اسملر وصفیتہ تحویل ایدر. مثلاً (راه) پول دیک ایکن (مهره) یولداش دیک اولور.

(هم) برده ادات اقتران اولدق کککک عربی، فارسی اسملره دخول ایلہ یونلری ینه وصفیتہ تحویل ایدر.

بونی ادات اشتراک اولان (هم) دن فرق ایتلدر. مثلاً اسمده مشترک اولان آدملردن هر برینه اطلاق اولنان (همنام) ده کی (هم) ادات اشتراکدر، چونکه اسملری بردر. حالبوکه دیز دیزه اوطوران آدملردن هر برینه اطلاق اولنان (همزانو) ده کی (هم) ادات اقتراندر. چونکه دیزلری بر دکلدر.

کککک (همخانه) ده کی (هم) اشتراک، (همزبان) ده کی (هم) اقترا نه دلالت ایدر. (هم مسلک) ایلہ (هم عنان) ده بو قیلدنر.

— ۲۳ —

هم

فارسیدن مأخوذ ادات عطفدر. ایکی شیئی بر حکمده ویا ایکی حکمی بر شیده جمع ایدر:

«هم او سویله یور، هم بو.»

§

«هم سویله یور، هم کولیور.»

§

«— دوم، بز — زمانده اک زیاذه مشهور اولش وحق معاصرلریک چلهسته ترجیح اولغشدر. بو درجه مظهر قبول اولسته سبب یازدینی شیرلک هم مانلی، هم بارلاق اولمسیله بار ملتنک چوققلریته وارنجهیه قدر هم معناسی، هم ذوقی آکلار یه جق بر یولده بولنسیدر.»

§

(کوکلم بلای عشق هم ایستر هم ایستز)

«حازم»

§

(هم سویله هم ده هم یکنم)

«شیخ غالب»

شیوه فارسی مقلدلیکی ایجابانندن اولدق قدما (هم) ی (دخی) وآنک مخفی اولان (ده) موقعنده ایراد ایدرلر مش:

(بن هم آندن ایلرم براق نمی یا نصیب)

«فصولی»

مکتب سلطانی درسفرندن:

— ۲ —

فصاحت

«فصاحت» ایلہ کله، کلام، مشکلم متصف اولور. «کله فصیح» — کلام فصیح — مشکلم فصیح» دینیلر.

مثلاً:

«یوسل هنرکله قانع اولم»

مصرای تشکیل ایدن کلهلرک هم هریری، هم هیئت مجموعه سی، هم نامطمی «فصیح» دیه وصف اولنور.